

ПРОБЛЕМА НАСТУПНОСТІ І ПЕРСПЕКТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ – ШЛЯХ ДО ОСОБИСТІСНОГО ТВОРЧОГО ЗРОСТАННЯ ДИТИНИ

z osnov khoreorafichnoho mystetstva ta kompozysii tantsiu [Choreography: a manual on the basis of choreographic art and dance composition]. Lviv: Krai, 160 p. [in Ukrainian].

2. Tarakanova, A. P. (Ed.). (1985). *Kostiumy do shkilnoho sviata* [Costumes for a school holiday]. Kyiv: Rad. shkola, 48 p. [in Ukrainian].

3. Nikolaieva, T. (2005). *Ukrainskyi kostium. Nadiia na renesans*. [Ukrainian costume. Hope for the Renaissance]. Kyiv: Dnipro, 650 p. [in Ukrainian].

4. Saienko, T. (2010). *Navchannia maibutnikh vchyteliv khoreorafii stvorenniu stsenichnoho kostiuma za motyvamy narodnoho vbrannia* [Teaching future choreography teachers to create a stage costume based on folk costumes]. Scientific-pedagogical journal "Youth & market". Drohobych: DSPU Publ., vol.11(70), pp .88–92 [in Ukrainian].

5. Shevniuk, O.L. (2008). *Istoriia kostiuma* [The story of the costume]. Navch. posib. Kyiv: Znannya, 375 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 21.07.2017

УДК 373.29+373.3

Лілія Стахів, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти
Тетяна Особа, студентка соціально-гуманітарного факультету
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ПРОБЛЕМА НАСТУПНОСТІ І ПЕРСПЕКТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ – ШЛЯХ ДО ОСОБИСТІСНОГО ТВОРЧОГО ЗРОСТАННЯ ДИТИНИ

У статті висвітлено проблему наступності і перспективності дошкільного навчального закладу та початкової школи як одного із важливих шляхів до особистісного творчого зростання дитини. Розкрито поняттєвий апарат, визначено пріоритетні напрямки наступності, подано ефективні форми взаємодії педагогічних колективів. Запропоновано орієнтовну схему взаємодії між дошкільним навчальним закладом та початковою школою, основні напрями їх методичної роботи.

Ключові слова: неперервна освіта, наступність, перспективність, дошкільний вік, молодший шкільний вік, дошкільний навчальний заклад, початкова школа, особистісно творче зростання.

Лит. 5.

Лілія Стахів, кандидат педагогических наук,
доцент кафедры педагогики и методики начального образования
Татьяна Особа, студентка социально-гуманитарного факультета
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

ПРОБЛЕМЫ ПРЕЕМСТВЕННОСТИ И ПЕРСПЕКТИВНОСТИ ДОШКОЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ И НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ – ПУТЬ К ЛИЧНОСТНОМУ ТВОРЧЕСКОМУ РОСТУ РЕБЕНКА

В статье освещена проблема преемственности и перспективности дошкольного учебного заведения и начальной школы как одного из важных путей к личностному творческому росту ребенка. Раскрыто понятийный аппарат, определены приоритетные направления преемственности, представлены эффективные формы взаимодействия педагогических коллективов. Предложено ориентировочную схему взаимодействия между дошкольным учебным заведением и начальной школой, основные направления их методической работы.

Ключевые слова: непрерывное образование, преемственность, перспективность, дошкольный возраст, младший школьный возраст, дошкольное учебное заведение, начальная школа, личностно творческий рост.

Liliya Stakhiv, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Pedagogy and Methods of Elementary Education Department
Tetyana Osoba, Student of the Social and Humanitarian Faculty
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

THE PROBLEM OF SEQUENCE AND PERSPECTIVES OF PRESCHOOL EDUCATION AND INITIAL SCHOOL – THE WAYS OF PERSONAL CREATIVE GROWTH OF CHILD

The article highlights the problem of continuity and perspectivity of preschool educational institutions and elementary schools as one of the important ways of personal creative growth of child. The article deals with the conceptual apparatus, in particular, "Continuous Education", "Continuity", "Prospective", " the

ПРОБЛЕМА НАСТУПНОСТІ І ПЕРСПЕКТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ – ШЛЯХ ДО ОСОБИСТІСНОГО ТВОРЧОГО ЗРОСТАННЯ ДИТИНИ

Preschool Age”, “Junior School Age”, “a Preschool”, “an elementary school”, “the personally creative growth of a child”. The priority directions of continuity are determined. The authors focus attention on the effectiveness of forms of interaction of pedagogical teams. The main components of continuity and promise between the preschool and the elementary school are outlined, and an indicative scheme of interaction between the pre-school and elementary schools is proposed. Moreover, the main directions of the methodological work are developed in order to ensure the effectiveness of continuity and promisingness of pre-school and primary schools: the mutual participation of open classes in the pre-school educational institutions and lessons in elementary school. The article highlights the questions concerning the teachers of preschool and of general educational institutions on the issues of comprehensive development of the child’s personality; holding “the Open Doors Days” in preschool and elementary school for parents of preschool children, the educators of preschool and primary school teachers; participation into the joint pedagogical councils, seminars, workshops, round tables, conferences, consultations, thematic exhibitions, etc.

Keywords: *the continuous education, continuity, perspective, the preschool age, the junior school age, the preschool educational establishment, an elementary school, the personally creative growth.*

Постановка проблеми. Аналіз науково-педагогічних джерел дозволяє стверджувати, що важливим завданням сучасної системи дошкільної та початкової освіти є гармонійний розвиток особистості кожної дитини: розвиток її компетентності (комунікативної, інтелектуальної, фізичної), креативності, ініціативності, самостійності, відповідальності, самосвідомості, самооцінки тощо. У зв’язку з цим психологи стверджують, що важливим компонентом безпечної життєдіяльності дитини є розвиток її адаптивних можливостей, що в результаті призводить до легкого входження особистості у нові для неї умови життя. Відтак найскладнішим для дитини є перехід від дошкільного до шкільного дитинства [4; 5].

Одне з важливих завдань у змісті нового Державного стандарту початкової загальної освіти є наступність між дошкільним та початковою ланкою. Актуальною проблемою сьогодення залишається встановити наступність на державному рівні між дошкільними навчальними закладами і початковою школою, а також визначити форми та методи роботи з дітьми, які не відвідують дошкільні заклади.

Оскільки головним напрямом державної політики у сфері виховання проголошено особистісно орієнтований підхід до дитини, а освіта трактується як процес, спрямований на розширення можливості компетентного вибору особистістю життєвого шляху, на її саморозвиток, то пріоритетними в оцінці ефективності виховання мають бути гуманітарні критерії благополуччя і розвитку дитини як особистості, відповідальності за наслідки вчинків. Варто зауважити, що сучасне бачення вирішення проблеми наступності полягає у створенні умов для реалізації в освітньому процесі дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів єдиної, динамічної, перспективної системи особистісного творчого зростання дитини.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблему наступності та перспективності дошкільного навчального закладу та початкової школи досліджує низка сучасних науковців. Так, визначення педагогічних термінів, пов’язаних із проблемою наступності і перспективності детально подано С. Гончаренко [3]. Проблему підготовки педагогічних кадрів до реалізації принципу наступності дошкільної і початкової ланок освіти досліджують А. Богущ, Н. Гавриш [1; 2]. Теоретико-практичні засади наступності і перспективності дошкільної та початкової ланки крізь призму педагогіки українського довілля розкривають сучасні науковці Н. Лисенко, Н. Кирста [4]. Інновації в ДВЗ та початковій школі досліджують В. Химинець, М. Кірик [5].

Мета статті. Розкрити проблему наступності і перспективності дошкільного навчального закладу і початкової школи як один із важливих шляхів до особистісного творчого зростання дитини.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні в епоху кардинальних змін у суспільстві особливої актуальності набуває проблема готовності дитини до школи. Тому провідною тенденцією розвитку національних систем освіти в ХХІ ст. є їх розбудова на засадах неперервності.

Під неперервною освітою сучасні науковці розуміють “систему неперервного навчання і виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального потенціалу як найвищої цінності нації”, яка відкриває можливість для досягнення цілісності й наступності в навчанні й вихованні, перетворення освіти у “процес, що триває все життя” [3, 216].

Однією з найголовніших умов реалізації неперервності освіти є дотримання принципів наступності та перспективності між її окремими ланками, які забезпечують цілісність освітньої системи. Це дає нам змогу стверджувати, що проблема наступності між дошкільною і

ПРОБЛЕМА НАСТУПНОСТІ І ПЕРСПЕКТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ – ШЛЯХ ДО ОСОБИСТІСНОГО ТВОРЧОГО ЗРОСТАННЯ ДИТИНИ

початковою ланками є однією із найбільш складних проблем освіти сьогодення.

Як засвідчують наукові джерела, дошкільний вік є сензитивним періодом, упродовж якого відбувається загальний розвиток дитини, зокрема її підготовка до школи. Перехід від дошкільного навчального закладу до школи кардинально змінює життя дитини. Тому основне педагогічне завдання дорослих – створити сприятливі умови для повноцінного розвитку дитини, для реалізації нею свого природного потенціалу (фізичного, психічного, соціального). Такими умовами сучасні науковці вважають дотримання принципу наступності та перспективності дошкільного навчального закладу та початкової школи.

У науковій психолого-педагогічній літературі існують різні тлумачення дефініції понять “наступність” та “перспективність”. Так, у педагогічному словнику С. Гончаренка зазначено, що наступність – це “послідовність і системність у розміщенні навчального матеріалу, зв’язок і узгодженість ступенів і етапів навчально-виховного процесу” [3, 227], а поняття “перспективність” подається як “система неперервного навчання і виховання, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального потенціалу як найвищої цінності нації” [3, 258].

Варто зауважити, що науковець А. Богуш поняття “наступність” розглядає як обізнаність учителів початкової ланки освіти з програмами й методиками навчання і виховання дітей у дошкільному навчальному закладі, з результатами розвиненості, навченості та вихованості дітей за всіма розділами програми і врахування отриманих знань у подальшій роботі початкової школи. Провідною функцією є забезпечення автентичного розвитку дитини протягом перехідних вікових періодів. Саме наступність запобігає кризовим явищам у психічному становленні особистості, допомагає дитині поступово увійти в нове соціальне середовище, що так важливо для її внутрішнього самопочуття.

Перспективність, на думку науковців А. Богуш, Н. Гавриш, є обізнаністю педагогів дошкільної ланки з програмами і технологіями навчання та виховання учнів початкової школи. Це той показник, який дає змогу визначити адекватні відповідного віку орієнтовні показники засвоєння дошкільниками знань, умінь і навичок [2, 3].

Сучасними вченими визначено такі пріоритетні напрямки наступності:

Перший напрямок – узгодження мети навчання, виховання і розвитку особистості на дошкільному та початковому шкільному рівнях освіти. Метою

дошкільної освіти є всебічний загальний розвиток дитини, визначений Базовим компонентом дошкільної освіти у відповідності з потенційними віковими можливостями і специфікою дитинства як самооцінного періоду життя людини. Натомість освіта в початковій школі орієнтується на продовженні всебічного загального розвитку дітей з урахуванням специфіки шкільного життя поряд з освоєнням найважливіших навчальних навичок у читанні, письмі, математиці тощо.

Другий напрямок – збагачення навчально-виховного змісту у початковій школі, який полягає у збагаченні та насиченні змісту уроку знаннями історико-географічного і краєзнавчого характеру, використанні багатств усної народної творчості, розвитку бережливого ставлення до природи.

Третій напрямок – узгодження, взаємопроникнення та удосконалення основних методів навчання та форм роботи як у дошкільних навчальних закладах, так і в початковій школі. Також рекомендується використання різноманітних форм навчання, що охоплюють специфічні види діяльності на інтегрованій основі, створення предметного розвивального середовища відповідно до віку дітей як у дошкільному навчальному закладі, так і в початковій школі; використання в початковій школі, особливо на перших, ранніх етапах навчання дітей, ігрових прийомів та створення емоційно насиченої пошукової ситуації, яка забезпечує умови для самостійної практичної діяльності дитини.

Так, наприклад, щодо наступності і перспективності дошкільного навчального закладу (ДНЗ) та початкової школи у сфері ознайомлення дитини з природою можна з впевненістю сказати, що у процесі ознайомлення дітей зі світом природи, педагоги формують у них цілісне уявлення про світ: кругообіг води у природі, сезонні зміни, природні ландшафти, пояси, клімат, рух Сонця і Місяця, залежності й закономірності існування екологічного ланцюга, цікавий рослинний і тваринний світ Планети Земля [1]. Водночас невід’ємним від вищезгаданих уявлень повинно бути усвідомлення дітьми того, що “життя” природи, залежить від дитини як майбутнього піклувальника родини.

Усвідомлення означеного факту допомагає дитині відчувати відповідальність за своє власне здоров’я, за збереження природи, частиною якої вона себе відчуває. Поступово формується екологічне мислення, яке стимулює дітей до активних дій, тобто йдеться про формування життєвої позиції підростаючої особистості. Ці

ПРОБЛЕМА НАСТУПНОСТІ І ПЕРСПЕКТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ – ШЛЯХ ДО ОСОБИСТІСНОГО ТВОРЧОГО ЗРОСТАННЯ ДИТИНИ

увлення дитини можна розвинути за допомогою системи методів і прийомів ознайомлення дітей із довкіллям, які поділяються на дві великі групи:

- методи безпосереднього ознайомлення дітей із довкіллям (наочні, практичні, ігрові);

- методи опосередкованого ознайомлення дітей із довкіллям (словесні методи навчання).

Так, ми погоджуємося із науковцями в тому, що з метою закріплення знань про природу варто використовувати такі мовні логічні завдання, як коротенькі розповіді-загадки, відповіді на які можна одержати, якщо діти засвоїли певні зв'язки й закономірності між явищами природного чи соціального довкілля [4, 273]. Таким чином, емоційна, жвава форма проведення занять з використанням логічних ігор та вправ, поєднання їх з грою, чітке формулювання завдань на кмітливість дає змогу підвести дітей до розуміння складних зв'язків і залежностей, до набуття вміння передавати це у зв'язному мовленні.

Варто акцентувати увагу на тому, що з метою реалізації наступності та перспективності дошкільної та початкової ланок освіти використовуються такі ефективні форми взаємодії педагогічних колективів: семінари-практикуми щодо обговорення програм, взаємний обмін лекціями, конспектами роботи творчих груп (вихователі старших груп, вчителі початкових класів); знайомство вчителів із майбутніми учнями, відвідування груп у дошкільному навчальному закладі, проведення загальних батьківських зборів, організація в школі консультативного пункту для батьків майбутніх першокласників, взаємовідвідування уроків та занять вихователями та вчителями, екскурсія до школи вихованців дошкільного закладу.

На основі цього можна виокремити *основні складники наступності між дошкільною та початковими ланками*:

- методична робота;
- спільна робота вихователів та практичного психолога школи;
- робота з батьками першокласників;
- робота з майбутніми першокласниками;
- адаптація до початкової школи;
- психолого-педагогічні рекомендації щодо розв'язання проблеми шкільної дезадаптації.

З метою забезпечення міцної і довготривалої наступності та перспективності у роботі дошкільного навчального закладу та початкової школи потрібно, щоб співробітництво між педагогами було довготривалим і нерозривним, завдання – комплексними та інтегрованими, робота – підпорядковувалася календарному та перспективному плануванню, існувала певна

педагогізація батьків та залучення їх до спільної педагогічної співпраці між дошкільним закладом та школою.

Ми погоджуємося із думкою сучасних науковців в тому, що забезпечення дієвості такої системи може передбачати подану нами *орієнтовну схему взаємодії між дошкільним закладом та початковою школою*:

- складання плану спільних заходів відповідно завдань, які необхідно вирішити на тому чи іншому етапі роботи;

- проведення круглих столів за участю адміністрацій і методичних служб навчальних закладів, батьків дітей майбутніх першокласників;

- затвердження спільного плану заходів на методичних об'єднаннях вчителів початкової школи і вихователів дошкільних навчальних закладів.

Тому *основними напрямками методичної роботи* із забезпечення взаємодії ДНЗ і початкової школи мають стати:

1) взаємовідвідування відкритих занять у дошкільних навчальних закладах і уроків у початковій школі;

2) анкетування педагогів дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів з питань всебічного розвитку особистості дитини;

3) проведення Днів відкритих дверей в дошкільних та початковій школі для батьків дітей старшого дошкільного віку, вихователів дошкільних навчальних закладів та вчителів початкової школи;

4) участь у спільних педагогічних радах, семінарах-практикумах, круглих столах, конференціях, консультаціях, тематичних виставках тощо;

5) спільні методичні об'єднання творчих груп вихователів дошкільних навчальних закладів і вчителів початкової школи;

6) залучення педагогів дошкільного навчального закладу і початкової школи до участі в спільних педагогічних проектах, розробки методичних рекомендацій і порад;

7) взаємообмін накопиченим педагогічним досвідом між вихователями дітей старшого дошкільного віку та вчителями початкової школи з цікавих проблемних питань реалізації наступності;

8) самоосвіта педагогів дошкільного навчального закладу і початкової школи, підвищення фахової майстерності;

9) взаємодія педагогів дошкільних закладів і вчителів початкових класів щодо здійснення наступності за трьома напрямками: інформаційно-просвітницьким, методичним і практичним.

ПРОБЛЕМА НАСТУПНОСТІ І ПЕРСПЕКТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ – ШЛЯХ ДО ОСОБИСТІСНОГО ТВОРЧОГО ЗРОСТАННЯ ДИТИНИ

Так, *інформаційно-просвітницький аспект*, або аспект педагогічної освіти, передбачає ознайомлення педагогів дошкільної та початкової ланок загальної середньої освіти з явищем наступності, його специфікою як педагогічного феномену, завданнями здійснення наступності в навчанні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, шляхами її реалізації.

Практичний аспект співробітництва між дошкільними закладами та початковою школою виражається, з одного боку, у попередньому знайомстві вчителів зі своїми майбутніми учнями, а з іншого – у кураторстві вихователем своїх колишніх вихованців-першокласників.

Методичний аспект передбачає ознайомлення освітян зі змістом, методами та формами навчально-виховної роботи в дошкільних навчальних закладах та початковій школі;

10) розроблення індивідуальних, колективних та нетрадиційних форм методичної роботи у підвищенні рівня компетентності педагогів у вирішенні проблеми наступності ігрових форм навчальної діяльності дошкільників і учнів початкових класів.

Таким чином, робота з дітьми старшого дошкільного віку та учнями початкових класів включає:

- проведення екскурсій у початкову школу;
- організацію спільних виставок дитячих робіт, вернісажів, конкурсів тощо у дошкільному та загальноосвітньому навчальному закладі;
- відвідування театралізованих вистав, музеїв у дошкільному і загальноосвітньому навчальному закладі;
- відвідування дітьми старшого дошкільного віку святкової лінійки 1 вересня, присвяченої Дню знань, свята “Прощання з Букварем” та інших заходів у загальноосвітньому навчальному закладі;
- спільну участь школярів і дошкільників у проєктній діяльності тощо.

Робота з батьками передбачає:

- зустрічі вчителів початкової школи з батьками вихованців старших дошкільних груп на батьківських зборах;
- проведення Інтернет-зборів для батьків майбутніх першокласників;
- анкетування батьків майбутніх першокласників з питань підготовки дітей до школи;
- організацію роботи “педагогічної вітальні” для батьків вихованців старшого дошкільного віку з питань підготовки дітей до школи;
- організацію Днів відкритих дверей для батьків у загальноосвітньому навчальному закладі;
- організацію роботи Батьківських клубів та інших форм взаємодії.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи, можемо констатувати важливу і необхідну взаємозалежність дошкільної ланки освіти та початкової на засадах неперервності, які ґрунтуються на принципах наступності та перспективності. На нашу думку, неперервність дошкільної та початкової освіти залежить від правильного продовження і застосування основних форм, методів і прийомів навчання дітей, а також залучення батьків до співпраці між дошкільним навчальним закладом і початковою школою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А.М. *Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі: підручник* / А.М. Богуш, Н.В. Гавриш. – 2-ге вид. – К.: Слово, 2015. – 408 с.
2. Богуш А.М. *Підготовка педагогічних кадрів до реалізації принципу наступності дошкільної і початкової ланок освіти / Гуманізація навчально-виховного процесу: Збірник наукових праць (специвипуск)* – Слов'янськ: Видавничий центр Слов'янського державного педагогічного університету, 2007. – С.3 – 8.
3. Гончаренко С.І. *Український педагогічний словник*. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
4. Лисенко Н.В. *Педагогіка українського довкілля: у 3-х частинах. – ч.2.: навч. посіб. / Н.В. Лисенко, Н.Р. Кирста. – К.: Видавничий Дім “Слово”, 2010. – 360 с.*
5. Химинець В., Кірик М. *Інновації в початковій школі: навч. посіб. / В. Химинець, М. Кірик. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 312 с.*

REFERENCES

1. Bohush, A.M. & Havrysh, N.V. (2015). *Metodyka oznaiomlennia ditei z dovkilliam u doshkilnomu navchalnomu zakladi* [A method for familiarizing children with the environment in a preschool educational institution]. Textbook. Kyiv: Word, 408 p. [in Ukrainian].
2. Bohush, A.M. (2007). *Pidhotovka pedahohichnykh kadriv do realizatsii pryntsyphu nastupnosti doshkilnoi i pochatkovoi lanok osvity* [Training of pedagogical staff to implement the principle of continuity of preschool and primary education units]. *Collection of scientific works. Humanization of the educational process*. Slavyansk: Center of SSPU Publ., pp. 3 – 8. [in Ukrainian].
3. Honcharenko, S.I. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv: Lybid, 376 p. [in Ukrainian].
4. Lysenko, N.V. & Kyrsta, N.R. (2010). *Pedahohika ukrainskoho dovkillia* [Pedagogy of the Ukrainian environment]. Kyiv: Word, 360 p. [in Ukrainian].
5. Khymynets, V. & Kiryk, M. (2009). *Innovatsii v pochatkovii shkoli* [Innovations are at initial school]. Ternopil: Mandrivets, p. 312. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 13.07.2017